

N A Š D A L J N I B L I Ž N J I S V E T

Marija Javoršek

CORNEILLOV HORACIJ – ZMAGOVALEC ALI PORAŽENEC?

»Corneillovo življenje je za nas ena sama igra svetlobe in sence, je kot Rembrandtova podoba, v katere osrčju dramatik ustvarja svoje umetnine, kakor je slikarjev alkimist ustvarjal svoje zlato« (Auguste Dorchain-Garnier, Pierre Corneille, Paris 1918). V resnici je Corneille poustvarjal veličino človeka in človeškega poguma. V *Cidu* je upodobil junaštvo sinovske vdanosti in časti, junaštvo v miru in v vojni, v *Cinni* junaštvo v odpuščanju, v *Polyeuctu* junaštvo verskih čustev, v *Nicomèdu* junaštvo vojaških čednosti. In v *Horaciju* čustva domovinske ljubezni...

Témo *Horacija* je že pred Corneillom uporabilo več dramatikov: Pietro Aretino: *L'Orazia* (1546), Pierre de Laudun d'Aigaliers: *L'Orace Trigemine* 1596, Félix Lope de Vega Carpio: *El Honrado Hermano* (1623). Teh del Corneille verjetno ni poznal, brez dvoma pa je poznal dramo *Sophonisbe* Jeana Maireta, saj v *Horaciju* najdemo njene sledove. Corneillov resnični vir in navdih sta bili 24. in 25. poglavje prve knjige Tita Livija. Od tega latinskega zgodovinarja je prevzel nekaj bistvenih podatkov in idej, pa tudi heroičnih poudarkov. Moralna vsebina drame je spopad strastnega, zaslepljenega patriotizma z ljubeznijo in človečnostjo. Groba zmaga patriotizma nad trpečo ljubeznijo do domovine je v drami povečana kot odsev francoskega vladarskega sistema in poklon zmagovitemu kralju. Zgodovinska vsebina je povzeta po Titu Liviju, ki poroča o spopadu med Rimom in Albo Longo. Rimu so bogovi prerokovali oblast nad svetom, zato je mesto napadlo najbližjo sosedo, ki je tako postala prvi cilj pohlepnega zavojevalca. Rim in Albo Longo naj bi po legendi ustanovila Romulus in Remus. Mesti sta bili že od vsega začetka resnično bratovski, sorodniški mesti, ki so ju povezovalе krvne in politične vezi in sta bili vedno v prijateljskih odnosih. Da ne bi prelili preveč »bratovske« krvi, naj bi o zmagi namesto bitke odločil spopad zastopnikov treh vojščakov iz vsakega mesta. Določili so tri brate iz rimskega rodu Horacijev in tri Albane iz rodu Kuriacijev. Ti dve družini sta si bili v svaštvu in tu je Corneille našel priložnost za dramski konflikt: čeprav se obe trojici bratov pokorita klicu domovine in klicu časti, na eni strani najdemo slepo pokorščino vladarju in mestu Rimu, na drugi pa čut za družinske vezi, ljubezen in tenkočutnost. To nasprotje še stopnjujeta in poglobljata obe glavni junakinji, Rimljanka Kamila in Horacijeva žena Sabina iz Albe. V drami se torej zgodita dve bitki: zunanji spopad, v katerem je Rim napadalec in končno tudi zmagovalec, in notranji spopad med čustvom in voljo, med čustvom in odgovornostjo, spopad v srcih ljudi, ki na zunanjo prisilo reagirajo tako različno in hkrati

tako človeško. V drami je nekaj prizorov, ki brez dvoma sodijo v vrhunec francoske poezije in bi tudi danes lahko v marsikaterem srcu prebudili spoznanje, da bi bilo treba končno ustaviti večno bratomorno vojno človeškega rodu.

Corneille je poveljal junaštvo, predvsem individualno junaštvo, zakaj izbral je izjemne posameznike z izjemnimi lastnostmi, ljudi z močno, svobodno voljo, vendar z zelo različnimi značaji. Corneillove drame so »visoka šola veličine ljudi, ki jo dokazujejo s svojimi dejanji in zato zbujajo občudovanje... Vse Corneillove tragedije so polne junakov, ki so sposobni izjemnih žrtvovanj, zatajevanj, premagovanj vsakršnih ovir, hkrati pa so sposobni tudi najbolj mile ljubezni. Slava, junaštvo, milina, krepost so osnovne vrline njegovega tragičnega sveta. Druga vrsta Corneillovih junakov pa sodi med spletkarje, makiaveliste, karieriste, lažnivce in hudodelce, ampak tudi negativni junaki so upodobljeni s tako prepričljivostjo in resničnostjo, da niti za hip ne moremo podvomiti vanje. Tudi te negativne lastnosti presegajo običajno človeško mero in v svoji negativni popolnosti zbujajo občudovanje.« (Jože Javoršek: Corneille in njegova dramatika. Knjižica Kondor 255, Mladinska knjiga, Ljubljana 1990).

In kakšen junak je Horacij? Corneille je ustvaril lik zagnanega patriota, požrtvovalnega do skrajnosti, zaslepljenega v domovinski vnemi, moža, ki se v prid Rimu odreče lastnemu čustvenemu svetu in brez omahovanja tvega življenje, v zameno pa pričakuje slavo. Ko pa svoj cilj doseže, ko svoji domovini izbori zmago, prestopi magično mejo med surovostjo, v spopadu dovoljeno in v miru prepovedano. Z umorom lastne sestre postane zločinec. Zločinec, ki se svojega zločina zaveda in ve, da je zaslužil smrt. »Vélik« Corneille nas preseneti in dopusti, da mu kralj Rima prizanese, ker se mu zdi potreben za blaginjo mesta in za utrditev svoje lastne oblasti.

Ali je bila pomilostitev za Horacija nagrada za zmago ali ga je z njo kralj kaznoval, kakor je v resnici zaslužil, saj bo moral, obremenjen z zločinom, živeti in doživljati usihanje svoje slave, ki je pač minljiva? Corneille je povedal zgodbo, sodbo pa je prepustil nam... Prepričal nas je, da so njegovi junaki sposobni z lastno voljo posegati v dogodke v skladu s svojo etiko, da niso le igrače usode in volje bogov, ampak je vsak zase v mejah človeških sposobnosti samostojno bitje. Zato so Corneilla ljubili kralji, cesarji, vojskovodje in drugi odločilni usmerjevalci toka evropske zgodovine. Zanimanja pohlevnih ljudi ni zbudil nikoli...

1. oktobra je minilo 310 let od smrti Pierra Corneilla. Slovenci smo doslej doživeli postavitev ene njegove drame, in sicer komedije *Odrska utvara*. Skoraj neopažen je pred leti izšel prevod *Polyeucta*, pozneje tudi *Odrske utvare* in *Cida*.

Pierre Corneille

HORACIJ

SABINA:

Naj žalost vaše jeze ne izziva,
v nesreči strašni je opravičljiva:
če strela, grom grozita nam z oblakov,
omaje se celo pogum junakov; [...]